

Finansutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2021—2024

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2021—2024 (SRR 1/2020 rd): Ärendet har remitterats till finansutskottet för betänkande. Det har också remitterats till övriga fackutskott för utlåtande. Tidsfrist: 12.5.2020.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- förvaltningsutskottet FvUU 5/2020 rd
- lagutskottet LaUU 3/2020 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 2/2020 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 7/2020 rd
- kulturutskottet KuUU 7/2020 rd
- social- och hälsovårdsutskottet ShUU 2/2020 rd
- ekonomiutskottet EkUU 8/2020 rd
- miljöutskottet MiUU 3/2020 rd
- framtidsutskottet FrUU 2/2020 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- finansminister Katri Kulmuni, finansministeriet
- statssekreterare som kanslichef Martti Hetemäki, finansministeriet
- avdelningschef, budgetchef Sami Yläoutinen, finansministeriet
- regeringsråd Minna-Marja Jokinen, finansministeriet
- budgetråd Tero Tyni, finansministeriet
- chefdirektör Olli Rehn, Finlands Bank
- direktionens rådgivare Lauri Kajanoja, Finlands Bank
- direktör Matti Okko, Statens revisionsverk
- medlem i rådet, professor Jukka Pirttilä, Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- utvecklingschef Mikko Mehtonen, Finlands Kommunförbund
- chefekonom Minna Punakallio, Finlands Kommunförbund
- stadsdirektör (Jyväskylä) Timo Koivisto, C21 - Finlands 21 största städer
- borgmästare (Helsingfors) Jan Vapaavuori, C21 - Finlands 21 största städer

Betänkande FiUB 7/2020 rd

- finansdirektör Tuula Saxholm, Helsingfors stad
- direktör, PD, docent Jaakko Kiander, Pensionsskyddscentralen
- ledande expert Saara Tamminen, Jubileumsfonden för Finlands självständighet Sitra
- ED, forskare Paavo Järvensivu, forskningsenheten BIOS
- forskningsdirektör Niku Määttänen, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- prognoschef Janne Huovari, Pellervon taloustutkimus PTT
- chefekonom Pasi Sorjonen, Akava ry
- direktör, chefekonom Penna Urrila, Finlands näringsliv rf
- chefekonom Patrizio Lainá, STTK rf
- chefekonom Ilkka Kaukoranta, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- chefekonom Mika Kuismanen, Företagarna i Finland rf
- arbetslivsprofessor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- utrikesministeriet
- undervisnings- och kulturministeriet
- social- och hälsovårdsministeriet
- Utbildningsstyrelsen
- Statens idrottsråd
- Nationella centret för utbildningsutvärdering
- Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf
- Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf.

Inget yttrande av

- Statens ekonomiska forskningscentral.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Ekonomiska utsikter

Planen för de offentliga finanserna har upprättats i en situation där undantagsförhållanden råder i landet enligt 3 § 3 och 5 punkten i beredskapslagen och EU:s stabilitets- och tillväxtpakt. Därför presenteras bara en bedömning av utvecklingen i de offentliga finanserna på medellång sikt enligt en oberoende prognos. Där beaktas bara de åtgärder som det redan fattats beslut om. Där förutsägs inga framtida politiska åtgärder för att nå de mål som regeringen tidigare ställt upp. Inte heller sätts några mål för de offentliga samfundens strukturella saldo, så det är inte fråga om en sådan nationell plan för de offentliga finanserna på medellång sikt som avses i direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk. På grund av det exceptionella läget innehåller planen inget EU-stabilitetsprogram, utan regeringen menar att det är ändamålsenligt att utarbeta det standardiserade stabilitetsprogrammet först när den ekonomiska lägesbilden preciseras.

Coronaepidemin har snabbt ändrat de finanspolitiska planerna. De ekonomiska utsikterna har nu förändrats radikalt jämfört med planen för de offentliga finanserna i höstas. Utgångsläget var då en stabil, om än avtagande, ekonomisk tillväxt. Under våren har det ekonomiska läget försämrats ytterst snabbt, vilket har lett till störningar i produktionen, massiv nedgång i efterfrågan och re-

Betänkande FiUB 7/2020 rd

cession¹. Utgifterna inom de offentliga finanserna har ökat betydligt samtidigt som skatteinkomsterna har minskat.

Enligt finansministeriets beräkning, som ligger till grund för planen för de offentliga finanserna, kommer Finlands bruttonationalprodukt att krympa med 5,5 procent i år. Prognosen bygger på antagandet att de åtgärder som begränsar den ekonomiska aktiviteten pågår i tre månader, varefter effekterna av epidemin väntas avta snabbt och ekonomin återhämta sig i slutet av 2020. Bnp beräknas öka med 1,3 procent 2021 och 2022, men tillväxten väntas avta och ligga under en procent 2023 och 2024.

Antalet sysselsatta väntas minska med 2 procent år 2020, då sysselsättningsgraden sjunker till drygt 71 procent. När ekonomin växer beräknas sysselsättningen utan tilläggsåtgärder vara cirka 72 procent 2022—2024.

I och med stödåtgärderna till följd av coronakrisen beräknas underskottet i de offentliga finanserna enligt planen öka med nästan 14 miljarder euro till 16,6 miljarder euro, det vill säga 7,2 procent i förhållande till bnp år 2020. Den fjärde tilläggsbudgetpropositionen för 2020 (RP 88/2020 rd), som överlämnades till riksdagen den 5 juni 2020, ökar dock ytterligare utgifterna så att nettopplåningen beräknas stiga till 18,8 miljarder euro i år.

Även om störningen i ekonomin antas bli kortvarig, lämnar den djupa spår i de offentliga finanserna. Den ekonomiska tillväxten bedöms inte vara tillräcklig för att återställa saldot i de offentliga finanserna, vilket innebär att de offentliga finanserna väntas fortsätta att uppvisa underskott. Finansministeriet bedömer att skuldkvoten kommer att stiga till nästan 80 procent av bnp år 2024. Enligt en rapport² publicerad av finansministeriet är det motiverat att fastställa ett minsta anpassningsbehov på 3—4 procent av bnp, vilket sannolikt skulle räcka till för att stabilisera den offentliga skuldsättningens förhållande till bnp.

Utskottet konstaterar dock att prognoserna är förknippade med exceptionellt stor osäkerhet. Tills vidare är det fortfarande osäkert bland annat hur länge krisen till följd av coronaviruset kommer att fortsätta, hur djup den är och om de åtgärder och resurser som nu planeras räcker till för att hantera situationen, hur konsumenternas förtroende återställs och om krisen eventuellt har förändrat konsumentbeteendet. Ju längre restriktionerna gäller, desto längre varar den ekonomiska recessionen och desto lägre blir den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen när restriktionerna upphör.

De offentliga finanserna försvagas också av strukturella problem. Den åldrande befolkningen ökar de offentliga utgifterna och försvagar ekonomins tillväxtpotential och därmed en ökning av skatteinkomsterna. Efter krisen kommer de offentliga finanserna att vara i ett allt sämre läge inför ett kommande utgiftstryck till följd av den åldrande befolkningen. Dessutom finns det andra typer av utgiftstryck såsom kostnaderna för anskaffning av multirollflygplan.

1 Nationalräkenskaperna 2020, 1:a kvartalet. Statistikcentralen 29.5.2020.

2 Talouspolitiikan strategia koronakriisissä. Vesa Vihriälä, Bengt Holmström, Sixten Korkman, Roope Uusitalo. Statsrådets publikation 2020/13.

Betänkande FiUB 7/2020 rd

De ekonomiska utsikterna försämras också av den ekonomiska recessionen i världsekonomin till följd av epidemin. Beslut som begränsar företagens verksamhet samt människornas fria rörlighet och övriga aktivitet får ekonomin att krympa globalt. Också de privata investeringarna minskar på grund av osäkerheten. Jämfört med förra året beräknas den totala världsproduktionen minska med 2—3 procent och världshandeln med 5 procent.

I euroområdet försvagas ekonomin ytterligare framför allt i de länder som sedan tidigare varit hårt skuldsatta, vilket har väckt farhågor om att en situation lik finanskrisen och den påföljande eurokrisen kommer att upprepas. Denna gång är situationen dock i många avseenden annorlunda. Europeiska centralbanken har bland annat vidtagit åtgärder för att trygga bankernas finansiering, och också bankernas kapitaltäckning är på en bättre nivå än före finanskrisen.

Den finanspolitiska linjen

Det är positivt att regeringen har genomfört den aktiva finanspolitik som situationen kräver och under våren snabbt har inlett många slags åtgärder för att stödja ekonomin. Arbetstillfällena och försörjning har säkerställts, företagen har fått hjälp med sin ekonomi när de drabbats av problem till följd av epidemin och finansieringen av hälso- och sjukvården har stärkts. Dessutom innehåller årets fjärde tilläggsbudgetproposition åtgärder till stöd för en snabb återhämtning. Vid sidan av de många beslutsbaserade åtgärderna stöder också de så kallade automatiska stabilisatorerna ekonomin och underlättar för hushållen.

Under dessa omständigheter är det också motiverat att på grund av krisen göra avsteg från regeln för utgiftsramen, till exempel så att utgiftsramen för statsfinanserna inte sätter gränser 2020. Med vissa undantag är avsikten att ramen ska iakttas igen från och med 2021. Med tanke på planmässigheten i skötseln av de offentliga finanserna är det viktigt att man återgår till ramförfarandet när situationen normaliseras. Samtidigt är det dock nödvändigt att se till att det ekonomiska handlingsutrymmet inte begränsas alltför mycket och att återhämtningen inte försvåras genom alltför tidiga anpassningsåtgärder.

Utskottet anser det vara lämpligt att regeringen fastställer att statligt ägda aktier inte ska säljas i det nuvarande marknadsläget och att den försäljning som planerats i regeringsprogrammet för att finansiera framtida investeringar på 1,4 miljarder euro har skjutits upp till 2021—2023. Det är också motiverat att aktivera mekanismen för exceptionella konjunkturlägen. Det är en mekanism enligt regeln för utgiftsramen, som vid behov gör det möjligt att öka utgifterna av engångsnatur med högst 1 miljard euro (högst 500 miljoner euro per år). Det ska senare göras en ny bedömning av om anslaget räcker till.

På grund av epidemin och dess ekonomiska konsekvenser finns det också skäl att se över regeringsprogrammets mål, genomförande och tidsplaner. Men det måste beaktas att målen för exempelvis sysselsättningsgraden och minskningen av underskottet i de offentliga finanserna trots den förändrade situationen inte har förlorat sin betydelse. På grund av det stora anpassningsbehovet framhävs de nu allt mer.

Betänkande FiUB 7/2020 rd

Att klara sig ur krisen

Utskottet betonar att den ekonomiska politiken måste genomföras i rätt tid och vara rätt riktad så att ekonomin återhämtar sig så snabbt som möjligt och tillväxten är starkare än beräknat. Det är därför motiverat att man i krisens första fas lagt fokus på att lindra de direkta ekonomiska konsekvenserna och säkerställa den befintliga produktionen.

I den andra fasen måste efterfrågan snabbt stimuleras i takt med att restriktionerna lindras och utvecklade. För att öka den ekonomiska aktiviteten och efterfrågan behövs både offentliga och privata investeringar, såsom satsningar på trafikprojekt, åtgärder i fråga om det eftersatta underhållet av trafikledsnätet, investeringar i den inhemska industrin och servicebranscherna och ökning av produktionen av bostäder till rimligt pris. Besluten måste prioritera åtgärder som på bästa möjliga sätt främjar en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Utskottet betonar också betydelsen av så kallad grön stimulans, såsom förbättrad energieffektivitet, ökad produktion av förnybar energi och minskade utsläpp från trafiken. Det är också viktigt att främja företagets konkurrenskraft och en återhämtning av exporten.

Med tanke på tillväxten på längre sikt är det också nödvändigt att öka produktiviteten genom att utöka utbildningen samt forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten. I det rådande läget är det dessutom väsentligt att hålla fast vid bland annat forsknings- och innovationsrådets mål att Finlands nationella FoU-utgifter ska ha stigit till 4 procent av bnp 2030.

Likaså är det angeläget att se till att Finland inte råkar ut för kompetensbrist efter krisen. Därför måste man satsa på utbildning, fler studieplatser, kontinuerligt lärande och en höjning av kompetensnivån för att minska bristen på arbetskraft och främja sysselsättningen och tillkomsten av innovationer. De är också förutsättningar för tillväxt och centrala verktyg för att nå målen för en digital, klimatneutral och klimatsäker ekonomi.

Regeringen föreslår redan i årets fjärde tilläggsbudget betydande satsningar på den ekonomiska återhämtningen. Det är fråga om ett åtgärds paket på sammanlagt 5,5 miljarder euro som syftar till att öka efterfrågan, förbättra Finlands långsiktiga tillväxtutsikter, bekämpa klimatförändringen och främja naturens mångfald samt stärka resurserna, kriställigheten, självförsörjningen och kompetensbasen i hela landet. I paketet ingår också åtgärder som stöder kommunerna i syfte att säkerställa ordnandet av basservicen och underlätta kommunernas ekonomiska utmaningar till följd av den exceptionella situationen. Utskottet välkomnar särskilt tillskotten för ökning av kompetensen och utbildningen. När exempelvis nybörjarplatserna vid högskolorna utökas med 4 800 underlättas hanteringen av det stora antalet sökande i avsevärd grad samtidigt som sysselsättning och tillgången på kompetent arbetskraft främjas på längre sikt.

Stimulansåtgärderna ökar kraftigt statens utgifter och i och med ändringarna beräknas statsskulden stiga till 125,3 miljarder euro. Sakkunniga har bedömt att ökningen av skuldkvoten tills vidare inte är något stort problem för de offentliga finanserna, eftersom den ökade skulden tack vare den nuvarande mycket låga räntenivån inte kommer att leda till någon betydande ökning av ränteutgifterna inom den närmaste framtiden. Den höga skuldkvoten minskar dock det finanspolitiska handlingsutrymmet i samband med framtida recessioner. Därför är det viktigt att stärka håll-

Betänkande FiUB 7/2020 rd

barheten i de offentliga finanserna också för att den kraftiga skuldsättningen i framtiden inte ska leda till en alltför stram finanspolitik i förhållande till konjunkturerna.

För att stärka hållbarheten i de offentliga finanserna är det därför nödvändigt att gå över till den tredje fasen i finanspolitiken efter stimulansåtgärderna, där man börjar stabilisera ekonomin och reparera de skador som uppstått. Anpassningen bör dock inte inledas alltför snabbt, för då ökar företagens och hushållens osäkerhet och den ekonomiska tillväxten riskeras. Om anpassningen skjuts upp ökar å andra sidan skuldbördan och det framtida anpassningsbehovet. Enligt den arbetsgrupp som beredde den finanspolitiska strategin under coronakrisen bör anpassningen inledas senast 2023.

Utskottet konstaterar att behovet av att anpassa de offentliga finanserna kan minskas genom strukturella reformer. Utöver stimulansåtgärderna är det därför nödvändigt att besluta om strukturella åtgärder i syfte att återfå en hållbar tillväxt, hög sysselsättning och hållbara offentliga finanser. Hit hör bland annat social- och hälsovårdsreformen och åtgärder som förbättrar sysselsättningen.

I synnerhet strukturell arbetslöshet och utslagning från arbetsmarknaden bör minskas genom reformer som ökar utbudet och efterfrågan på arbete och minskar matchningsproblemet. Även tiden i arbetslivet måste kunna förlängas genom att man underlättar ungas möjligheter till sysselsättning, i synnerhet nytexaminerades tillträde till arbetsmarknaden, och äldre arbetstagares möjligheter att arbeta och orka med sitt arbete. Beredningen och genomförandet av dessa åtgärds-paket blir alltså nu allt viktigare.

Utskottet lyfter också fram åtgärder som förbättrar produktiviteten i arbetslivet. Den typen av åtgärder bör genomföras inom alla sektorer och förvaltningsområden samt även tväradministrativt. Således är det viktigt att främja bland annat digitaliseringen av statens verksamhet samt utvecklingen av datasystem och offentlig upphandling.

Det är svårt att uppskatta i vilken utsträckning anpassningsbehovet kan undvikas genom strukturpolitiska åtgärder. Därför lägger utskottet vikt vid tydliga riktlinjer för strukturreformerna och inledande av beredningsprocesserna för dem. Om det i ett tidigt skede går att lägga fast riktlinjer för en ackommoderande politik, kan man minska behovet av anpassning i form av nedskärningar i utgifterna och/eller skärpning av beskattningen. Tydliga riktlinjer ökar politikens trovärdighet och förtroendet för ekonomin.

Utskottet hänvisar också till den rapport som finansministeriet publicerat (statsrådets publikationer 2020:13) och pekar på betydelsen av framtida skattelösningar. Skattestrukturens effektivitet blir allt viktigare när inkomstunderlaget stärks som ett led i anpassningen av de offentliga finanserna.

Statens skulder och åtaganden

Utskottet hänvisar till sitt betänkande om den föregående planen för de offentliga finanserna (FvUB 11/2019 rd — SRR 2/2019 rd) och påpekar också här att statsskulden, de finansiella tillgångarna och åtagandena utanför balansräkningen ökat betydligt under de senaste åren. Borgens-

Betänkande FiUB 7/2020 rd

förbindelserna inom Finlands offentliga finanser och statsfinanser var i förhållande till totalproduktionen de högsta bland EU-länderna 2018.

Enligt redogörelsen har den största ökningen skett i fråga om statsskulden samt statsborgen och statsgarantier. Statsskulden har ökat från 54 miljarder euro till 106,4 miljarder euro åren 2008—2019, medan statsborgen och garantierna har ökat från 23,2 miljarder euro till 60,2 miljarder euro åren 2010—2019. I synnerhet har borgensstocken i anslutning till Finnvera och statens fonder ökat.

Utskottet noterar att statsskulden och borgensåtagandena till följd av coronaepidemin har ökat ytterligare till följd av de beslut som redan fattats och att det fortfarande finns ett betydande tryck på att öka dem. Trots att borgensförbindelserna på senare år inte har medfört några betydande förluster utgör ökningen likväl en växande risk för de offentliga finanserna.

Utskottet är också bekymrat över hushållens höga skuldsättning. Den ökande skuldsättningen har under den senaste tiden väckt oro bland myndigheterna, och bland annat Europeiska systemrisknämnden (ESRB) och IMF har varnat Finland för detta. En privatkonsumtion som bottnar i konsumenternas tilltro till de ekonomiska utsikterna är mycket känslig för negativa nyheter och hushållens allt större skuldsättning utgör en risk också för den ekonomiska utvecklingen.

Den kommunala ekonomin

Kommunernas ekonomiska situation var svår redan före epidemin bland annat på grund av den svaga inkomstutvecklingen och de ökade social- och hälsovårdsutgifterna. I och med epidemin har utsikterna för den kommunala ekonomin försämrats betydligt. Epidemin och de undantagsarrangemang som den orsakar minskar i synnerhet kommunernas skatteinkomster, men ökar också deras utgifter och de framtida finansiella exponeringarna. Även en del av kommunernas avgifts- och hyresintäkter kommer att utebli. Enligt finansministeriets uppskattning försvagar epidemin den kommunala ekonomin med cirka 1,6—2 miljarder euro i år. Denna bedömning bör dock endast betraktas som vägledande, eftersom det i detta skede är svårt att bedöma hur länge krisen kommer att pågå och det är svårt att skilja dess effekter från den övriga ekonomiska utvecklingen. Krisen bedöms också orsaka långvariga utgifter som infaller under flera års tid, även om största delen av kostnaderna hänförs till åren 2020 och 2021.

Den lokala förvaltningens finansiella ställning belastas dessutom av det ökade behovet av och utgifterna för social- och hälsovårdstjänster på grund av den åldrande befolkningen, den höga investeringsnivån och de eftersatta reparationerna i den byggda miljön. Kassaflödet från den kommunala ekonomins verksamhet och investeringar förblir enligt en kalkyl över utgiftstrycket under ramperioden 2,8—3,4 miljarder euro negativt och dessutom ökar lånestocken inom den kommunala ekonomin snabbt.

Krisens konsekvenser varierar mellan kommunerna, eftersom epidemin har spridit sig ojämnt och kommunernas inkomst- och utgiftsstrukturer samt befolknings- och näringsstrukturer är mycket olika. Det måste också noteras att kommunernas ekonomiska situation var mycket varierande redan innan epidemin bröt ut. Sakkunniga räknar med att de ekonomiska skador som epidemin orsakar särskilt kommer att drabba de stora städerna bland annat på grund av en inkomststruktur

Betänkande FiUB 7/2020 rd

som baserar sig på skatteintäkter och verksamhetsintäkter samt en servicedominerad näringsstruktur.

Epidemin har också avsevärt försämrat sjukvårdsdistriktens ekonomi. Enligt utredning har sjukvårdsdistriktet med universitetssjukhus uppskattat att epidemin orsakar ett underskott på cirka 620 miljoner euro för sjukvårdsdistriktet år 2020. Detta beror både på beredskapen inför epidemin och på minskningen av icke-brådskande vård, vilket innebär att avgiftsinkomster uteblir. De värdköer som uppstår kan också leda till att sjukvårdsdistriktets kapacitet framöver måste utökas, vilket påverkar både sjukvårdsdistriktets och medlemskommunernas ekonomi.

Läget i den kommunala ekonomin förbättras dock av det åtgärds paket på 1,4 miljarder euro som ingår i den fjärde tilläggsbudgetpropositionen. Där ingår ett direkt statsunderstöd till sjukvårdsdistriktet, en temporär höjning av kommunernas samfundsskatteandel, en temporär höjning av statsandelen för kommunal basservice och en höjning av den behovsprövade statsandelen.

Stödpaketet har mycket stor betydelse för kommunerna över lag, eftersom många av de viktigaste tjänsterna och investeringarna genomförs uttryckligen i kommunerna. Det är också viktigt att regeringen har åtagit sig att komplettera åtgärds paketet vid budgetmanglingen i augusti 2020 om det behövs. Då har krisens konsekvenser preciserats.

Utskottet framhåller att de ekonomiska konsekvenserna av epidemin på sikt måste följas upp även efter 2020 och att kommunerna ska få kompensation för de extra utgifterna och inkomstförlusterna. Krisen väntas också öka skillnaderna i välfärd och hälsa. Därför är det särskilt viktigt att se till att det här efter anvisas tillräckliga resurser för barnskydd, mentalvård och missbrukarvård, stöd till barnfamiljer, åtgärder mot utanförskap och iakttagande av tidsfristerna för vårdgarantin. För att dämpa kostnadsökningen ska man i första hand öka och effektivisera de förebyggande tjänsterna och tjänsterna med låg tröskel. Utskottet anser det också motiverat att planen för de offentliga finanserna innehåller en riktlinje enligt vilken regeringen före budgetmanglingen 2020 ska göra en bedömning av den kommunala ekonomins framtidsutsikter och se över kommunernas uppgifter och skyldigheter.

Utgiftsbegränsning och kommunernas nya uppgifter

Enligt den utgiftsgräns som uppställts i planen för de offentliga finanserna hösten 2019 ökar nettoeffekten av regeringens åtgärder omkostnaderna inom kommunalekonomin 2023 med högst 520 miljoner euro jämfört med den tekniska planen för de offentliga finanserna våren 2019. Men utgiftsgränsen kommer att överskridas, vilket främst beror på att kostnadskalkylen för de beslutade åtgärderna har ökat. I synnerhet kostnadskalkylerna över ökningen av personaldimensioneringen inom äldreomsorgen och en utvidgning av läroplikten har preciserats och visar nu på större kostnader än i höstas. De samlade uppgifter och skyldigheter som räknas till kommunernas utgiftsbegränsning är också till övriga delar förknippade med osäkerhet.

Enligt gällande lagstiftning tilldelas kommunerna dock en statsandel på 100 procent för nya eller utvidgade uppgifter och skyldigheter, varvid den sammanlagda effekten av åtgärderna i regeringens utgiftsbegränsning på den kommunala ekonomin bedöms vara nästan neutral. Överskridandet av utgiftsbegränsningen försämrar alltså inte lokalförvaltningens strukturella saldo, eftersom

Betänkande FiUB 7/2020 rd

staten via statsandelarna bär det fulla finansieringsansvaret för de nya uppgifterna och förpliktelserna.

Som sagt har kostnaderna för ändringen av äldreomsorgslagen utifrån de preciserade beräkningarna visat sig vara större än väntat och därför höjs kommunernas statsandelar. För ändringen av dimensioneringen av vårdpersonalen anvisades redan i den plan för de offentliga finanserna som utarbetades i höstas 70 miljoner euro i finansiering från och med 2023, och dessutom höjs kommunernas statsandelar med ytterligare 35 miljoner euro för 2021—2022. Utöver de 70 miljoner euro som fastställts tidigare höjs kommunernas statsandelar ytterligare med 137,7 miljoner euro 2023 och med 195,8 miljoner euro 2024. Med tanke på det praktiska genomförandet av dimensioneringen är det viktigt att också närvårdarutbildningen med tillhörande finansiering ökas.

Utskottet anser att det är viktigt att genomföra lagändringen om vårdardimensioneringen och betonar att kostnadseffekterna bör bevakas i takt med att genomförandet av reformen framskrider. Utskottet framhåller att de nya och utvidgade uppgifternas konsekvenser för den kommunala ekonomin bör bedömas realistiskt för att ökningen av statsandelen fullt ut ska motsvara den kostnadsökning som uppgifterna medför.

Samtidigt konstaterar utskottet att man vid sidan av ändringen av vårdardimensioneringen också bör ta hänsyn till att största delen av de äldre även i fortsättningen kommer att bo i sitt hem och behöva kommunal hemvård. Det är således viktigt att säkerställa att också hemtjänsterna och närstående vården för äldre är tillräcklig och på så sätt främja möjligheterna att bo hemma och minska bland annat behovet av institutionsvård.

Utskottet pekar också på behovet av tillräckliga resurser för att utvidga läroplikten. Det är fråga om en av regeringens viktigaste strukturella reformer, där läropliktsåldern höjs till 18 år och det inom ramen för läroplikten byggs upp bland annat olika studie- och stödformer. Utvidgningen av läroplikten ska träda i kraft den 1 augusti 2021 och förutsätter också att utbildningen på andra stadiet är avgiftsfri. Anslaget för att utvidga läroplikten är 129 miljoner euro från och med 2024. Då omfattar läroplikten fullt ut samtliga tre åldersklasser som avslutat den grundläggande utbildningen.

Utskottet anser att reformen är viktig och att en förlängning av läroplikten inte bara stärker kompetensen, jämlikheten i utbildningen och sysselsättningen, utan också är ett sätt att förebygga utslagning bland ungdomar. Utskottet betonar att reformen ska beredas omsorgsfullt och att åtgärder ska vidtas för att säkerställa att den genomförs på ett lyckat sätt. Det är också viktigt att följa upp att statsandelarna och statsunderstöden räcker till.

Utskottet betonar även i övrigt vikten av högkvalitativ och jämlik småbarnspedagogik och utbildning som en grundläggande faktor för barns och ungas kompetens och framgång. Skolornas utmaningar har dock ökat i och med coronakrisen, då de har tvingats införa distansundervisning och andra exceptionella undervisningsarrangemang. Också behovet av stöd och undervisning bedöms öka. Därför är det viktigt att den fjärde tilläggsbudgeten för 2020 innehåller ett brett åtgärdsprogram som beaktar epidemins negativa effekter på inlärningsresultaten, välmåendet och likabehandlingen bland barn och unga.

Betänkande FiUB 7/2020 rd

Utskottet anser också att det är nödvändigt att gå vidare med social- och hälsovårdsreformen. Reformbehovet har framträtt allt tydligare i och med coronakrisen. Konsekvenserna av reformen ska enligt redogörelsen beaktas i planen för de offentliga finanserna när en proposition om reformen har lämnats till riksdagen. Enligt utredning är avsikten att propositionen ska lämnas i slutet av innevarande år.

Arbetspensionsanstalter och övriga socialskyddsfonder

Den tredje delen av planen för de offentliga finanserna gäller arbetspensionsanstalter och övriga socialskyddsfonder, som hittills har uppvisat ett klart överskott. Men i år försvinner arbetspensionsanstalternas överskott tillfälligt i och med att arbetspensionsavgiften sänks temporärt och det försämrade sysselsättningsläget minskar avgiftsinkomsterna. Dessutom fortsätter pensionskostnaderna att öka snabbt och den låga räntenivån bromsar upp ökningen av arbetspensionsanstalternas kapitalinkomster.

De övriga socialskyddsfonderna uppvisar ett underskott i år då de många permitteringarna, den högre arbetslösheten och den temporära utvidgningen av utkomstskyddet för arbetslösa ökar förmånsutgifterna. Denna sektor beräknas fortsätta att uppvisa underskott under de kommande åren, men på medellång sikt beräknas den vara nära nog i balans, även om den finansiella balansen kan variera något från år till år eftersom buffertfonderna är flexibla.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 1/2020 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen, men förutsätter att regeringen vidtar följande åtgärder:

Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar målmedvetna åtgärder för att gradvis stabilisera de offentliga finanserna genom att ytterligare stärka förutsättningarna för hållbar ekonomisk tillväxt, sysselsättningen, konkurrenskraften, kompetensen och produktiviteten inom den offentliga förvaltningen.

Betänkande FiUB 7/2020 rd

Helsingfors 5.6.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Johannes Koskinen sd
vice ordförande Esko Kiviranta cent
medlem Anders Adlercreutz sv
medlem Tarja Filatov sd
medlem Sanni Grahn-Laasonen saml
medlem Timo Heinonen saml
medlem Vilhelm Junnila saf (delvis)
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Pia Lohikoski vänst
medlem Arto Pirttilahti cent
medlem Jussi Saramo vänst
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf
medlem Iris Suomela gröna
medlem Pia Viitanen sd
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Markku Eestilä saml
ersättare Sari Essayah kd (delvis)
ersättare Eveliina Heinäluoma sd (delvis)
ersättare Inka Hopsu gröna
ersättare Jani Mäkelä saf (delvis)
ersättare Lulu Ranne saf (delvis)
ersättare Janne Sankelo saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Hellevi Ikävalko
utskottsråd Mari Nuutila.

Betänkande FiUB 7/2020 rd
Reservation 1 /saf

RESERVATION 1 /saf

Motivering

De allmänna riktlinjerna i planen för de offentliga finanserna är i och för sig bra. På grund av undantagstillstånd och osäkerhet till följd av pandemin bedömer planen utvecklingen i de offentliga finansernas utveckling på medellång sikt och innehåller inget stabilitetsprogram. Det innehåller inga nya viktiga politiska beslut. Regeringens mål eller planer för att nå målen redovisas inte. Först räddas människoliv och företag. Det standardiserade stabilitetsprogrammet och granskningen av politiska vägval genomförs först vid budgetmanglingen.

När fokus är inställt på det taktiska läget får man inget grepp om Finlands utsikter på lång sikt eller den internationella situationen. Både regeringen och tjänstemaskineriet är uppenbart ovilliga att offentligt dra upp riktlinjer för exempelvis den europeiska monetära unionens framtid. Sannfinländarna misstänker att avsaknaden av offentliga riktlinjer beror på att regeringen själv skäms över sina verkliga ståndpunkter. Men dessa bör underkastas offentlig debatt. Regeringen måste sluta gömma sig bakom tomma fraser.

De svaga tillväxtutsikterna i ekonomin i kombination med ökad skuldsättning och ökade exponeringar samt den höga risknivån i prognoserna gör situationen sårbar.

Sannfinländarna anser att skötseln av kostnadskonkurrenskraften och jämkningen av utgifterna inom den offentliga sektorn samt en bättre inriktning på den totala inhemska efterfrågan och den internationella konkurrenskraften är den enda vägen i strävan efter en hållbar ekonomisk utveckling.

Det är viktigt att trygga förmånlig och leveranssäker energi, trafik, arbetskraft och snabba myndighetstjänster och myndighetsbeslut. Utländska företag investerar inte i Finland ens av imageskäl bara för att regeringen har basunerat ut att den är större än vad den i verkligheten är. Ett inhemskt företag kan till och med besluta att inte investera i ett land som anmäler sig som en föregångare när det gäller att skjuta sig i benet.

De ekonomiska utsikterna avmattas, sannolikt för en längre tid

Före coronakrisen låg Finlands ekonomi ganska nära sin potential. Tillväxten höll på att sjunka till en lägre nivå än tidigare. Man kunde inte förvänta sig någon draghjälp av den internationella utvecklingen, snarare tvärtom. I och med coronakrisen blev utsikterna ännu sämre. Den negativa ekonomiska chocken är betydande, och om stagnationen blir kortvarig kommer Finland att klara av krisen och sina skulder med hjälp av en mer disciplinerad politik som väger in den svaga tillväxten i euroområdet och globalt.

Vi måste acceptera att hushållens och den offentliga sektorns skuldsättning inte i sig kan få ekonomin att växa på ett hållbart sätt. Efter eurokrisen har den ekonomiska produktivitetsökningen varit obefintlig, vilket har lett till att den globala tillväxten i hög grad har byggts på skuldsättning och på en minskning av lånekostnaderna tack vare centralbankernas penningpolitiska åtgärder.

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 1 /saf

Trots alla försök är det möjligt att produktivitetstillväxten inte kan ökas tillräckligt genom hållbar utveckling, digitalisering och andra liknande projekt. Det innebär att även en mycket lång period med mycket låg tillväxt inte bara är ett osannolikt riskscenario. En strategi för att klara sig ur en sådan period bör ges högsta prioritet i planeringen av finanspolitiken.

Finanspolitiken är slapp och fel ordnad

Regeringens finanspolitik var mycket slapp redan före coronakrisen, men nu i och med krisen kan man säga att den blivit totalt hejdlös. Regeringen har i princip reagerat rätt på den exceptionella situationen, och ökningen av de behovsprövade utgifterna har tillsammans med de automatiska stabilisatorerna fått hjulen i ekonomin att fortsätta snurra i det akuta läget.

Inte ens oppositionspartierna har kommit sig för att kräva stimulansåtgärder som inte redan skulle ha ingått i följande tilläggsbudget. Det skulle ha varit konstigt om den rödgröna regeringen av ideologiska skäl hade meddelat att den inte vill stimulera ekonomin med lånade pengar.

Enligt en färsk rapport från Vihriäläs arbetsgrupp behövs det 240 000 nya arbetstillfällen för att få statens skuldkvot i balans före utgången av decenniet utan skatthöjningar eller utgiftsnedskärningar. Alltså helt nya heltidsjobb utan statliga och kommunala subventioner. Att ha 240 000 arbetstillfällen före slutet av decenniet som mål är helt orealistiskt. Om det inte sker helt oförutsedda produktivitetssprång, står vi alltså inför utgiftsnedskärningar och skatthöjningar i motsats till vad regeringen tidigare föresatt sig, att förbättrad sysselsättning möjliggör utgiftsökningar.

De begränsningar som euron för med sig bör äntligen erkännas — utan en egen penningpolitik kan vi inte låta valutakursförändringarna stimulera, utan vi tvingas förlita oss på att Europeiska centralbanken använder sedelpressen i rätt tid och vi måste noggrant utnyttja vår återstående upplåningskapacitet. Denna kapacitet måste användas för att anpassa utgifterna, göra strukturella reformer, effektivisera och höja produktiviteten.

Att klara sig ur krisen

Så som åtskilliga experter, allt från Vihriäläs arbetsgrupp till sakkunniga som hörts i utskottet, har påpekat är en effektiv hantering av coronaepidemin det bästa sättet att sköta ekonomin. Ju färre fall och ju mindre exponering, desto mindre begränsningar behövs det i människors rörlighet och aktivitet, och desto mer sannolikt är det att både konsumenter och företag är beredda att fortsätta vara aktiva. Samtidigt behöver det inte reserveras så mycket pengar för hälso- och sjukvården.

I de offentliga finanserna kommer det en lång tid framöver att behövas flexibilitet, även betecknad som "dans" i en del källor. Då epidemiläget förändras regionalt eller branschvis eller forskningsrön avslöjar något nytt om smittomekanismerna, måste anvisningarna och den bindande lagstiftningen kunna ändras snabbt. Det är därför nödvändigt att ha kvar en inofficiell grupp på hög nivå även efter det akuta krisskedet, och ansvarsfrågorna och arbetsfördelningen måste utvecklas ytterligare. Denna process är ett kontinuerligt lärande, och oppositionen kommer säkert att förlåta regeringen för de oundvikliga felen — förutsatt att de medges omedelbart och åtgärdas snabbt.

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 1 /saf

Fel ordning på stimulansåtgärderna

En helt exceptionell ny situation i kombination med den allmänna uppmaningen att stimulera och det breda politiska samförståndet i landet möjliggjorde massiva stimulansåtgärder på kort sikt. Vissa länder, allt från Danmark till Tyskland, lyckades sätta in åtgärder ännu snabbare. Här trädde kanske ideologin in och stödet till företagen upplevdes som problematiskt, eller så befarade man för ett ögonblick att politiken alltför mycket kunde likna oppositionens.

Det skulle också ha varit konstigt om allt hade gått bra. Men det gick det inte. När snabba åtgärder behövdes och det inte ens fanns lagstiftning eller aktörer som möjliggjorde företagsstöd, blev man tvungen att trolla fram mycket ur tomma intet. EU meddelade till att börja med att det nu är fritt fram att vidta åtgärder, att lagar som förbjuder företagsstöd inte gäller tills vidare.

Därefter släppte regeringen de stora bombarna: Business Finland ska betala ut stöd till företag för att utveckla affärsverksamheten. Utifrån uppgifter i tidningar är det uppenbart att det inte fanns några egentliga stödkriterier, utan alla som formellt sett hade ansökt rätt fick sina pengar. Utvecklingsstöden användes alltså för att kompensera förluster till följd av avbrott i verksamheten. Efter utvecklingsstöden kom regeringen med stöd till branscherna, till exempel paketet för restaurangbranschen. Näst i tur står det allmänna stödet för affärsverksamhet, som syftar till att kompensera de förluster som förorsakas av epidemin.

Det är lätt att konstatera att det här är fel arbetsordning. Eftersom det inte fanns någon behörig och färdig stödmekanism skyfflades det först sorglöst ut pengar via de mekanismer som fanns. Även om det illa fördelade företagsstödet på ett eller annat sätt går i omlopp inom ekonomin och inte helt och hållet går till spillo, är det sannolikt att Business Finlands utvecklingsstöd inte har fungerat som ersättning för förlusterna till följd av avbrotten i verksamheten, utan snarare som stöd till företag som är skickliga på ansökningar.

Den rätta tågordningen skulle ha varit att först generellt ersätta de förluster som föranleddes av myndighetsföreskrifterna och för den tid epidemin varar ersätta sådana rörelsekostnader som inte kan avbrytas. Först därefter skulle man ha fattat branschspecifika beslut, och till slut enskilda större beslut, såsom i fallet Finnair, och planerat punktinsatser i form av stödprojekt för utveckling av affärsverksamheten.

Nu finns det en uppenbar risk för att vissa företag har kommit över hundratusen euro i stöd medan andra har fått otillräckliga branschstöd och slutligen har alla företag fått någonting för avbrottet på grund av epidemin. Och till råga på allt kan en stor del av företagen strunta blankt i att utveckla affärsverksamheten.

Statens skulder och åtaganden

Utskottet går utförligt in på skuldsättningen i sitt utkast till betänkande, likaså Vihriälä i sina rapporter. Som vi nämnde i inledningen till denna reservation talas det inte tillräckligt om ansvaren inom euroområdet. Vi har redan länge påpekat att medlemskapet i europeiska monetära unionen medför betydande direkta och indirekta ansvar.

Betänkande FiUB 7/2020 rd **Reservation 1 /saf**

Det är förståeligt att man av inrikes- och utrikespolitiska skäl inte vill föra någon diskussion om dessa åtaganden och osäkra fordringar. Det betyder dock inte att fenomenet inte är verkligt eller att det inte tvingar oss till åtgärder om det drabbar oss. Förutsatt att förhoppningen inte är att de värdepapper som har förlorat en stor del av sitt värde skulle kunna parkeras med borgen från Europeiska centralbanken och slutligen begravas i någon form av skräpbank, så att politikerna inte behöver ta ställning till frågan eller åtminstone inte behöver anpassa sina länders budgetar för att kompensera förlusterna.

Den kommunala ekonomin

Den kommunala ekonomin befann sig redan före coronakrisen i djupa svårigheter. Inkomsterna har rasat och utgifterna ökar. Regeringens bedömning av situationen är överoptimistisk. Utöver de stigande hälsovårdskostnaderna till följd av epidemin belastas kommunerna av förpliktelser som anhopat sig under decenniernas lopp och vars kostnader trots statsandelarna delvis kommer att bli förluster för kommunerna. Kommunerna bör inte längre påföras nya skyldigheter, och de tidigare skyldigheterna bör lindras. Här finns en genuint intressant möjlighet till försök — en viss kommun skulle kunna specialisera sig till exempel på barnfamiljer och en annan på pensionärer. Kanske det går att effektivisera verksamheten genom en sådan här centralisering och konkurrensutsatta alternativ. Kommunerna kan själva påverka sin ekonomi. Bland de främsta åtgärderna finns att förbättra produktiviteten och förenkla förvaltningen.

Mekanismen, som är känd som den nordiska välfärdsstaten, förutsätter beredskap för förändringar. Det är också bra att notera att många länder i samband med epidemin har tagit i bruk diverse egenskaper hos den nordiska modellen, till exempel möjligheten att permittera arbetstagare. Regeringen blir nog snart tvungen att föreslå heltäckande stöd till kommunerna, annars står många kommuner inför stora höjningar av kommunalskatten.

Eurokrisen fortsätter

De upprepade kraven från euroområdet på nya stimulanspaket, resolutionsfonder och så vidare bör kunna avvisas. I nuläget sker det i praktiken aldrig.

Som politisk ståndpunkt är det ytligt sett rätt att euroområdet måste federaliseras, men ståndpunkten tål inte en djupare analys. Det är viktigt att inse att det solidariska ansvaret till följd av en federalistisk utveckling faktiskt kan realiseras. Det enda som krävs är att ett land misslyckas, antingen avsiktligt (t.ex. utträde ur euron eller försummelse av skulder) eller oavsiktligt (t.ex. ohållbar skuldsättning eller oförutsedd asymmetrisk chock).

Finlands ekonomi har i och med eurokrisen visat sig vara närmare Italien än Centraleuropa. Vår ekonomiska tillväxt har nästan helt och hållet byggts på en ökning av både den privata och den offentliga skulden, och produktiviteten har inte ökat i nämnvärd grad. Finlands ekonomi klarade sig ur eurokrisen med små skador på grund av att vi hade råd att ta mer lån. I nästa kris är det inte längre självklart att upplåningskapaciteten finns kvar.

Det är viktigt att politikerna inser att en långsam försämring inte nödvändigtvis kommer att märkas i tid. Frankrike har nu insett sin egen mycket försämrade situation, och det är också därför

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 1 /saf

som landet nu är med och efterlyser europeiska stimulansåtgärder. Frankrike har artigt underlåtit att säga ut att de franska bankerna har betydande innehav av italienska statsobligationer, att Frankrike i den nu föreslagna återhämtningsfonden skulle vara direkt nettomottagare och att Italien som nettomottagare dessutom indirekt skulle stärka Frankrikes position.

Vi upprepar att Finland inte är någon framgångshistoria i Europa och att vi inte i all oändlighet kan stå för andras kostnader. Ibland måste man alltså i förhandlingarna kunna säga till motparten att var och en betalar sina räkningar själv.

Regeringsprogrammet

Det är inte ovanligt att ett oppositionsparti uppmanar regeringen att slopa sitt ogenomförbara och över lag skadliga program. Men just nu är det en sådan situation. Det tidigare pratet om ett större klimatledarskap i Finland, större europeisk solidaritet, humanitär invandring från utvecklingsländer och uppfinnande av nya uppgifter och därmed utgifter för kommunerna måste nu upphöra. Regeringen kan mycket väl erkänna att situationen har förändrats; även om lånen nu är skenbart billiga kan vi nu inte längre ta lån för annat än investeringar som faktiskt är lönsamma. Studier är garanterat ett bra stödobjekt, men redan ett primitivt stipendiesystem skulle tjäna samma syfte bättre än avgiftsfri läroplikt på andra stadiet.

Regeringen har två stora alternativ inför höstens budgetmangling. Om regeringen driver sitt eget program trots situationen kommer den att möta kraftigt motstånd från många håll, eftersom begränsningarna av anslagsramen åter kommer att gälla från och med 2021. Det är sannolikt att regeringen måste ge avkall på en stor del av de ideologiska mål som leder till permanenta utgiftsökningar när upplåningskapaciteten minskar.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen utarbetar ett nytt program som inkluderar en totalreform av de offentliga finanserna i syfte att lyfta upp den finska samhällsekonomin från den nedåtgående spiralen till en stark tillväxtbana och lämnar programmet till riksdagen i form av ett meddelande före utgången av september 2020.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen avslår de nya EU- och eurostödpaket som belastar Finland och att regeringen satsar de planerade medlen på att stimulera ekonomin i hemlandet.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från de överföringar av medel som enligt planerna ska betalas till andra länder utan krav på motprestation.*

Betänkande FiUB 7/2020 rd
Reservation 1 /saf

- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen ställer som mål att Europeiska unionen ska utvecklas till ett samarbetsområde som endast sköter handelspolitiska och andra uppgifter som i synnerhet förutsätter gränsöverskridande samarbete.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål bereder en plan med tanke på en upplösning av Ekonomiska och monetära unionen och Finlands utträde ur denna.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål utarbetar en plan för att trygga Finlands nationella självförsörjning, försörjningsberedskap och jordbruksproduktion under alla förhållanden.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från de överdimensionerade klimatpolitiska målen och satsar stort på att öka den inhemska produktionen och sysselsättningen.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen minskar på de normer som är bindande för kommunerna och ser till att kommunerna ekonomiskt klarar av att tillhandahålla finländarna basservice.*
- 9. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål tar fram en färdplan för hållbarhet i den kommunala ekonomin och fattar beslut om åtgärder som stöder den kommunala ekonomin redan före hösten.*
- 10. Riksdagen förutsätter att regeringen främjar distansarbete och utnyttjar erfarenheterna av detta bland annat för att stärka landskapens livskraft och sysselsättning.*
- 11. Riksdagen förutsätter att regeringen ser över social- och hälsovårdssystemet utifrån modellen med högst tolv regioner.*
- 12. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från planerna på att utvidga läroplikten till utbildningen på andra stadiet och satsar på förskoleundervisning och grundskola samt på innehållsmässiga reformer på andra stadiet med målet att alla unga ska avlägga examen på andra stadiet.*
- 13. Riksdagen förutsätter att regeringen arbetar för att skatte- och avgiftsbelastningen fortsatt ska vara skälig och motiverande när det gäller såväl företag som löntagare och pensionstagare med små och medelstora inkomster.*
- 14. Riksdagen förutsätter att regeringens invandringspolitik är förenlig med våra nationella intressen och gynnar inhemska arbetskraft och att regeringen avvärjer invandring som belastar samhällsekonomin.*
- 15. Riksdagen förutsätter att regeringen överlämnar en proposition till riksdagen med förslag till åtgärder för att undanröja missförhållanden inom barnskyddet, förbättra skyddsnivån och sänka kostnaderna.*

Betänkande FiUB 7/2020 rd
Reservation 1 /saf

16. Riksdagen förutsätter att regeringen tillsammans med arbetsmarknadsorganisationerna och företagarorganisationen bereder en arbetslivsreform som stärker tillväxten, företagandet och sysselsättningen i syfte att höja produktiviteten avsevärt och sysselsättningen till minst 75 procent.

17. Riksdagen förutsätter att regeringen satsar på forskning, innovationer och utbildning samt på att öka exporten av finländska varor och tjänster.

18. Riksdagen förutsätter att regeringen tryggar en tillräcklig bostadsproduktionsnivå och vidtar åtgärder för att boendekostnaderna ska bli skäligare.

Helsingfors 5.6.2020

Ville Vähämäki saf
Sami Savio saf
Jani Mäkelä saf
Lulu Ranne saf
Vilhelm Junnila saf

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 2 /saml

RESERVATION 2 /saml

Motivering

Allmän motivering

Finlands coronaåtgärder hittills har varit framgångsrika. Finländarna har iakttagit begränsningarna mycket bra, och antalet infektioner sjunker — för detta får vi sända ett tack till var och en. Vi måste komma ur coronakrisen så snabbt som möjligt. Det kostar Finland cirka en miljard euro varje vecka att hålla samhället nedstängt, och takten bara ökar.

På grund av regeringen Marins åtgärder var Finlands offentliga finanser på en ohållbar bana redan före coronakrisen. Tack vare de tidigare regeringarnas arbete har det allmänna fortfarande råd att bära de kostnader som uppstår under krisen genom att ta nya lån. I kristider är även betydande tilläggsutgifter motiverade, om de allokeras rätt och i rätt tid. Stimulanspolitikens enda syfte måste vara att täcka de nödvändiga kostnader som coronaviruset orsakar, att bära företagen över krisen och att vidta väl genomtänkta stimulansåtgärder. Marins regering har visat slapphet vid utdelningen av pengar och likgiltighet när det gäller hållbar finansiering av viktiga tjänster i välfärds-samhället.

Man kan inte skuldsätta sig i all oändlighet. Till följd av de ökande utgifterna och de sjunkande skatteinkomsterna riskerar den svaga utvecklingen av de offentliga finanserna att bli katastrofal. Till skillnad från våra jämförelseländer visar underskottsutvecklingen hos oss inte några tecken på att avta under de närmaste åren. Från och med nästa år tar vi 10 miljarder mer i lån varje år. En sådan utveckling är helt oacceptabel mot bakgrund av det växande hållbarhetsunderskottet. Planen för de offentliga finanserna är inne på en katastrofal kurs, men vi får inte bara acceptera det som en självklarhet.

Samlingspartiet ansåg att det var oansvarigt att i regeringsprogrammet lova permanenta extra utgifter på 1,4 miljarder euro. Det hade inte varit möjligt att hålla detta löfte ens före krisen. Ännu mer oansvarigt är det att hålla fast vid ökningen av de offentliga finanserna under krisen. Regeringen håller fast vid att utgifterna ska finansieras genom försäljning av egendom samtidigt som egendomens värde har sjunkit dramatiskt. Den största ekonomiska krisen i världshistorien är säkert en tillräcklig orsak till att ändra lägesbilden. Kommunernas ökade uppgifter och de konsumtionsutgifter som kallas investeringar försvagar både kommunernas, fondernas och statens ekonomi. Det är klart att regeringsprogrammet måste ändras i grunden.

Eftersom de ekonomiska utsikterna på lång sikt redan under krisen påverkar de ekonomiska förväntningarna, är det viktigt att staten redan under krisen utarbetar en handlingsplan för att permanent stärka samhällsekonomin och de offentliga finanserna. Ju mer vi lyckas bygga upp trovärdiga reformer som förbättrar sysselsättningen och produktionspotentialen, desto mer har vi råd att stimulera den offentliga ekonomin. De offentliga finansernas hållbarhet garanteras i sista hand av människor och företag som tror på en god framtid och som vågar konsumera och investera.

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 2 /saml

Finlands bästa ekonomiska vetenskapsmän hänvisar i sin rapport, som utarbetats under ledning av Vesa Vihriälä, till denna fråga som är kritisk med tanke på politikens trovärdighet: ”... det är viktigt att man, samtidigt som man fattar viktiga beslut om ekonomisk återhämtning, också fastställer målen för anpassningen och för politiken för att stärka sysselsättningen och produktiviteten. Trovärdigheten förutsätter också att dessa riktlinjer kan preciseras och verkställas så snart som möjligt under innevarande regeringsperiod.”

Efter den akuta krisen, när sjukdomen har övervunnits och begränsningsåtgärderna kan avvecklas, ska den ekonomiska aktiviteten stödjas med offentliga medel. En stimulerande finanspolitik måste vara noggrant avgränsad, tillfällig och endast inriktad på åtgärder som ökar produktionspotentialen inom ekonomin. En annan förutsättning är att åtgärderna främjar uppbyggandet av ett klimatneutralt samhälle. På längre sikt är det viktigt att säkerställa en tillräcklig finansiering av forskning och produktutveckling och se till att utsläppen omfattas av marknadsmekanismen.

Vår uppgift som beslutsfattare är att bygga framtiden efter coronan. Det krävs stora reformer inom arbetslivet, kontinuerligt lärande, tjänster, beskattning och social trygghet. Det finns fortfarande ett behov av att reagera på klimatförändringen, och de utmaningar som åldrandet innebär måste övervinnas. Om vi vill trygga välfärdssamhällets tjänster och den ekonomiska kriställigheten också på 2030-talet, måste vi tillsammans finna genuint effektiva reformer.

Företagen måste få coronahjälp – vi måste vara beredda på det värsta

Beredningen av stöd till företagen har varit långsam. Hittills har det fattats beslut om 1,45 miljarder euro i direkta stöd, och Finnveras lånefullmakter har höjts till 12 miljarder euro. De direkta stöden har använts flitigt, men regeringens huvudsakliga metod ”staten garanterar, bankerna fördelar” har inte fungerat. I många företag upplever man att det inte lönar sig att ta ett dyrt lån i en osäker situation.

Återlåningen av de mervärdesskatter som betalats i början av året och kostnadsstödet är fortfarande under beredning. Dessa två metoder skulle ha fungerat, och de har i många av våra jämförelseländer snabbt tagits i bruk redan i början av krisen. Dessa metoder har också föreslagits av Samlingspartiet. Till följd av regeringens likgiltighet finns det risk för en våg av konkurser och arbetslöshet. Detta har betydande och långvariga konsekvenser för människors liv och långvariga konsekvenser för vår ekonomiska prestationsförmåga. Endast företag som är villiga och kapabla att ta risker och en hållbar offentlig ekonomi tillsammans kan säkerställa finansieringen av vårt välfärdssamhälle.

Förutsättningarna för företagande bör stärkas också under krisen. Konkurs- och saneringsförfarandet för företag måste reformeras för att underlätta en ny start för företagen och företagarna. Finland har inte råd att upprepa det misstag som gjordes under depressionen på 1990-talet, då tusentals företagare drevs in i en skuldspiral. Det måste utarbetas ett program för ett snabbt sanerings- och konkursförfarande, och förutsättningarna för företagande efter konkurs måste förbättras. Man får inte kväva människors handlingskraft.

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 2 /saml

Tillväxt i ekonomin och minskade utsläpp

Samlingspartiet anser att statsfinanser i balans är den bästa garantin för den biologiska mångfalden och för klimatinvesteringar på både kortare och längre sikt. De ändringar som behövs på grund av krisen syns ännu knappt alls i statsrådets plan för de offentliga finanserna, utan regeringen har meddelat att den kommer att granska helheten under budgetmanglingen i höst. Enligt planen för de offentliga finanserna kommer den totala anslagsnivån för miljöministeriets huvudtitel att sjunka från 297 miljoner euro till 209 miljoner euro under ramperioden. Den kraftiga anslagsminskningen beror främst på att anslag för naturvård som är av engångsnatur inte längre beviljas.

I det optimala fallet leder utsläppsminskningen till nya arbetstillfällen och tryggar den traditionella industrins konkurrenskraft. Omfattande utsläppsminskningar kan genomföras bland annat genom att stödja utvecklingen av ren teknik och genom att gallra ut skadliga företagsstöd. Det största problemet är att regeringen allt mer har skjutit upp de beslut som behöver fattas. Det finns ännu inga riktlinjer för reformerna av energibeskattningen. Detsamma gäller företagsstöden. Olika miljöskadliga stöd har ökat till 3,6 miljarder euro under den sittande regeringens tid. Genom målmedvetna men tillräckligt långsiktiga insatser har man redan kunna snabba upp investeringarna i nya uppvärmningslösningar till en rekordnivå.

Som en följd av pandemin och de restriktioner som införts för att hindra spridningen av den har finländarnas intresse för friluftsliv och motion i närmiljön ökat. Men till exempel antalet besökare i nationalparkerna ökade kraftigt redan före krisen. Den ökade användningen av nationalparkerna har lett till ett eftersatt underhåll som kräver att regeringen beviljar Forststyrelsens naturtjänster tilläggsanslag.

Vi uppmanar regeringen att fortsätta den budgetering utifrån hållbar utveckling som inleddes under föregående period. Verktygen för den ekonomiska politiken såsom beskattning och budgetering måste i ökad utsträckning utnyttjas i bekämpningen av klimatförändringen.

Regeringen bör inrätta en brett förankrad klimatkommitté med företrädare för både regeringen och oppositionen. Kommittén kunde planera nationella åtgärder mot klimatförändringen i samma anda som den föregående periodens sammansättning där de olika partierna var representerade. Arbetet utmynnade i ett offentligt klimatåtagande av de åtta riksdagspartierna. Klimatförändringen är en så enorm utmaning att det krävs samarbete för att lösa den.

Kommunernas uthållighet ska säkerställas

I statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna saknas till centrala delar en aktuell analys av läget inom den kommunala ekonomin och förändringarna i kommunernas finansieringsbas till följd av coronasituationen. I och med coronakrisen har den kommunala ekonomin, som redan tidigare varit hårt drabbad, hamnat i fritt fall. Vi måste hjälpa kommunerna över en situation som de inte själva har kunnat påverka eller förbereda sig på. Därför är de medel som regeringen anvisat kommunerna i planen för de offentliga finanserna otillräckliga. Regeringen bör inte ålägga kommunerna en enda ny skyldighet utan full finansiering.

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 2 /saml

Regeringen måste skapa ett trovärdigt räddningspaket för kommunerna, genom vilket kommunernas förutsättningar att agera i kampen mot corona stärks och det säkerställs att den basservice som kommunerna producerar kan tryggas för varje finländare också i framtiden. Tilläggsmedlen ska riktas till kommunerna i proportion till de extra kostnader som coronasituationen medför och de förlorade skatteinkomsterna. Dessutom ska staten styra direkt stöd till sjukvårdsdistrikten i förhållande till beredskapen inför coronasituationen och de kostnader som uppkommit samt beakta specialomsorgsdistriktens stigande kostnader. Regeringen ska också kontinuerligt följa utvecklingen av kommunernas ekonomiska situation och reagera på kommunernas behov så att kommunernas förutsättningar att klara av hela planeringsperioden säkerställs.

Finansieringen av de nya skyldigheter som ingår i planen för de offentliga finanserna vilar på lösan sand, och antagandena om hur de nya uppgifterna ska finansieras är ohållbara. Det ärorealistiskt att man på det sätt som avses i planen skulle kunna finansiera vårdardimensioneringen bland annat genom att effektivisera digitaliseringen och tjänsteupphandlingen i kommunerna. Dessutom bör det noteras att regeringens förslag till vårdardimensionering gäller endast vård dygnet runt. Utanför förslaget blir bland annat hemvården, som omfattar över hälften av de äldre som anlitar äldreomsorgen. Likaså verkar den finansiering som anvisats för att utvidga läroplikten otillräcklig. Enligt Kommunförbundets uppskattning kommer en utvidgning av läroplikten att kosta kommunerna över 158 miljoner euro på årsnivå och enligt Helsingfors stads uppskattning upp till 40 procent mer än regeringens uppskattningar. I en situation där kommunerna har svårt att klara av även de nuvarande skyldigheterna, bör statsrådet noga överväga lagstiftningsprojekt som ytterligare ökar kommunernas uppgifter.

Om regeringen ändå beslutar att driva igenom reformer som medför betydande merkostnader för kommunerna, måste den rätta till planen för de offentliga finanserna så att den finansiering som behövs för uppgifterna de facto finns i ramarna och kommunernas möjlighet att finansiera den nuvarande basservicen inte äventyras. Regeringen bör inte ålägga kommunerna en enda ny skyldighet utan full finansiering.

Sociala problem och hälsoproblem måste förebyggas

Trycket på att garantera finansieringen av tjänsterna ökar ytterligare i och med epidemin. Behovet av tjänster kommer att öka efter krisen, och det behövs starkare aktörer som tar ansvar för att ordna tjänsterna. Social- och hälsovårdstjänsterna måste bygga på samarbete mellan kommunerna. Vi behöver tillräckligt starka samarbetsområden eller samkommuner för att ordna kvalitets-tjänster runt om i landet. Utvecklandet av tjänsterna får inte köras över av försöken att reformera förvaltningen.

Samlingspartiet är särskilt oroat över hur regeringen tänker trygga ett långsiktigt mentalvårdsarbete och vidta åtgärder för att förebygga mentala problem i en situation där risken för att psykiska problem uppstår och förvärras har ökat ytterligare till följd av krisen. Oron över försörjningen har ökat i många hushåll i och med permitteringar, uppsägningar och företagarnas trångmål. Man fruktar att isoleringen i hemmet fördjupar familjernas kriser. Det finns en stor oro för hur de barnfamiljer som har det sämst ställt ska klara sig, för familjevåld och våld i nära relationer och för ökad användning av berusningsmedel, för att föräldrarnas psykiska problem fördjupas och för att de blir trötta, för att parrelationsproblemen ökar och för att underhålls- och umgängestvisterna

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 2 /saml

förvärras. Inom elevvården syns redan en ökad ångest och rädsla, som barnen och de unga inte nödvändigtvis får stöd hemma för att hantera. Även allt fler äldre riskerar att uppleva allvarlig ensamhet till följd av isoleringen. När rutinerna bryts kan användningen av berusningsmedel öka och den psykiska hälsan sättas på prov. Detta ökar risken för att psykiska problem bryter ut eller förvärras.

Samlingspartiet anser att mentalvårdstjänsterna ska fås med låg tröskel och att det genom vårdgarantin ska gå att få vård klart snabbare än för närvarande. Mentalvårdstjänster i rätt tid ska vara tillgängliga på lika villkor för alla som behöver dem. Samlingspartiet anser att tillgången till mentalvårdstjänster ska tryggas i enlighet med initiativet om terapigaranti. Tillgången till missbrukarvård måste också förbättras.

Om rätt behandling inte fås i tid finns det en risk för att hälsoproblemen förvärras. Detta kan i värsta fall leda till förtida förlust av många människoliv. Dröjsmål med vård i rätt tid leder dessutom till betydande mänskliga förluster och ökade hälsovårdsutgifter. Samlingspartiet anser att tillgången till vård i rätt tid måste tryggas. Eftersattheten och de köer som uppkommit måste kunna avvecklas snabbt. Det är också skäl att utnyttja privata tjänsteproducenters kapacitet för att säkerställa att vård kan fås i rätt tid. Samlingspartiet anser att man inte bör försvaga människors möjligheter att söka vård genom att skära ned FPA-ersättningarna. I en situation där vårdköerna växer och behovet av vård är större än tidigare ska man inte på något sätt försvåra eller försämra människornas möjligheter att få de tjänster de behöver.

För att säkerställa en god omsorg om och ett mänskligt bemötande av äldre personer måste äldreomsorgslagen reformeras, och man måste få till stånd hållbara lösningar på den brist på vårdare som drabbat hela verksamhetsfältet för äldreomsorgen. Regeringens proposition med förslag till lag om vårdardimensionering är ojämlig när det gäller omsorgen om äldre, eftersom den helt åsidosätter över hälften av de äldre som använder äldreomsorgstjänster. Vårdardimensioneringen gäller endast vård dygnet runt och förbiser det allvarliga faktum att det råder skriande brist på vårdare också inom hemvården. De äldre som är beroende av hemvård är i allt sämre skick, och allt fler av dem är minnessjuka. Propositionen tvingar kommunerna att som en enskild åtgärd överföra personal till vård dygnet runt från hemvården, där det redan nu råder en alarmerande brist på personal.

Tillräcklig kompetent vårdpersonal måste tryggas i alla tjänster för äldre, inte bara i fråga om tjänster dygnet runt som i regeringspropositionen. Regeringen måste i beredningsarbetet söka genomgripande lösningar som bättre än för närvarande tryggar personalens antal, kompetens och inriktning på samtliga tjänster för äldre, med beaktande även av behoven hos hemvården, som lider av brist på vårdare, och hos närstående vårdare som utför ett värdefullt men ofta tungt arbete.

Samlingspartiet anser att reformen av tjänsterna för äldre bör göras så att man bär ansvar för alla äldre, oberoende av hurdana tjänster de omfattas av eller var de bor.

Samlingspartiet lyfter fram oron över hur forskningsfinansieringen inom social- och hälsovården och vårdarbetet ska räcka till och anser det vara ytterst viktigt att statens forskningsfinansiering till enheterna inom hälso- och sjukvården för forskning på universitetsnivå stärks och åter bringas att växa för att säkerställa en verkningfull forskning på hög nivå som främjar befolkningens

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 2 /saml

hälsa och välfärd. Riksdagen har dessutom förutsatt att det säkerställs att forskningsfinansieringen är tillräcklig också i den nya social- och hälsovårdsstrukturen. Samlingspartiet anser att satsningarna på medicinsk forskning och särskilt på forskning på universitetsnivå för närvarande är otillräckliga och att regeringen bör bygga en trovärdig väg tillbaka till en finansiering på hållbar nivå.

Verkliga reformer av utbildningen och av FoUI

Vårt mål är att varje ung person ska avlägga minst examen på andra stadiet, vilket är en minimiförutsättning för att klara sig på arbetsmarknaden. Grundskolan ska ge färdigheter för fortsatta studier och för att klara sig i framtiden. Detta mål kan uppnås genom att man säkerställer att grunden och färdigheterna är i skick.

Regeringen bereder en utvidgning av läroplikten. De anslag som reserverats för att utvidga läroplikten stärker inte utbildningens kvalitet utan går till skolböcker och skoltransporter. Projektet förbättrar inte någons förutsättningar att avlägga examen på andra stadiet, utan kan i värsta fall leda till att kvantiteten av den undervisning som ges minskar och utbildningens kvalitet försämras.

De tilläggsanslag som reserverats för utbildningen måste riktas till de mest verkningsfulla åtgärderna. Vid utfrågningen av sakkunniga lyftes det fram att utvidgad läroplikt inte är ett effektivt sätt att åtgärda utslagning och skolavhopp bland barn och unga. Vi måste stärka grundskolan och början av skolgången, till exempel genom att genomföra en tvåårig förskola. För varje barn och ung person ska oberoende av skolstadiet säkerställas ett tillräckligt stöd för inläring och multi-professionella tjänster.

Vi har förbundit oss att höja anslagen för forskning, utveckling och innovation till fyra procent av statens bruttonationalprodukt. Med regeringens förslag kommer det målet inte att uppnås. Den FoUI-färdplan som utarbetats innehåller viktiga förslag, men den innehåller inga riktlinjer för hur staten förbinder sig att öka finansieringen av verksamheten.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att de projekt i regeringsprogrammet som orsakar kommunerna och staten permanenta extra utgifter omedelbart slopas.*
- 2. Riksdagen förutsätter att man omedelbart inleder en brett förankrad beredning av genuint effektiva reformer som varaktigt förbättrar sysselsättningen och produktionspotentialen inom ekonomin och att beslut om dessa fattas samtidigt med stimulansåtgärderna.*

Betänkande FiUB 7/2020 rd
Reservation 2 /saml

3. Riksdagen förutsätter att stimulansåtgärderna sätts in i rätt tid och inriktas så att de stärker den privata konsumtionen.
4. Riksdagen förutsätter att ett program för att få fart på Finlands konkurrenskraft, företagsverksamhet och privata investeringar inleds. Finland lever av internationell omsättning.
5. Riksdagen förutsätter att man skapar utrymme för en konsumentorienterad stimulans genom att sänka skattekillen för servicearbete bland annat genom att utvidga hushållsavgiften.
6. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar behövliga åtgärder för att trygga lika tillgång till mentalvårdstjänster i rätt tid i enlighet med initiativet om terapigaranti.
7. Riksdagen förutsätter att regeringen börjar bereda lättnader i sanerings- och konkursförfarandena för att underlätta ny företagsverksamhet.
8. Riksdagen förutsätter att regeringen inrättar en brett förankrad klimatkommitté som på nationell nivå bereder insatser mot klimatförändringen.
9. Riksdagen förutsätter att människornas möjligheter att i rätt tid få de vårdtjänster de behöver inte försämrats genom att skära ned FPA-ersättningarna i en situation där eftersattheten inom vården har ökat till följd av coronakrisen.
10. Riksdagen förutsätter att regeringen förelägger riksdagen en totalreform av äldreomsorgslagen, genom vilken man säkerställer att tjänsterna är jämlika och att alla äldre som behöver tjänsterna har bättre tillgång till dem. I samband med reformen måste man säkerställa att de ändringar som görs i en serviceform inte försämrar kvaliteten på eller tillgången till tjänsterna någon annanstans. Den proposition som gäller revideringen av äldreomsorgslagen ska lämnas till riksdagen så att den hinner behandlas under den pågående riksdagsperioden.
11. Riksdagen förutsätter att ett organ inrättas för att bedöma de ekonomiska konsekvenserna av åtgärderna under coronakrisen.
12. Riksdagen förutsätter att man inte ger avkall på ett trovärdigt försvar och försvaret av hela landet. Detta förutsätter bland annat att det gemensamt överenskomna HX-projektet förs vidare i överenskommen omfattning så att kapaciteten hos de Hornetplan som tas ur bruk ersätts fullt ut och så att även försvarsmaktens övriga planerade materielanskaffningar inom armén, marinen och flygvapnet genomförs på överenskommet sätt.
13. Riksdagen förutsätter att man för att stimulera ekonomin och säkerställa livskraften och tillväxten i hela landet åtgärdar det eftersatta underhållet av vägnätet genom att höja antalet asfalteringar på vägar med minst 6 000 km per år. På detta sätt kan man också grundligt renovera vägnätet i landskapen och på landsbygden, som är i ytterst dåligt skick.

Betänkande FiUB 7/2020 rd
Reservation 2 /saml

14. Riksdagen förutsätter att regeringen säkerställer tillräckliga flygförbindelser också till flygfälten i landskapen för att hålla hela landet livskraftigt även under coronakrisen.

Helsingfors 5.6.2020

Timo Heinonen saml
Markku Eestilä saml
Sanni Grahn-Laasonen saml
Janne Sankelo saml
Sari Sarkomaa saml

Betänkande FiUB 7/2020 rd Reservation 3 /kd

RESERVATION 3 /kd

Motivering

Kristdemokratiska riksdagsgruppen kräver att regeringen aktiverar sig och tar ansvar för Finlands ekonomi. Att ta hand om coronakrisen betyder inte att det är fritt fram för regeringen att skuldsätta landet okontrollerat utan en plan för att balansera upp ekonomin. De offentliga finanserna justeras inte genom att besluten skjuts upp gång på gång. Sysselsättningen stiger inte av ambitiösa mål och färdplaner för att nå de ambitiösa målen.

I hanteringen av coronakrisen är det viktigt att utforma åtgärderna på ett sätt som gör att samhället kan öppnas så snart som möjligt utan att människors hälsa och liv äventyras. Ju snabbare vi får näringslivet på fötter igen, desto mindre blir skadorna de kommande åren. Hur man hanterar situationen kommer också att ha en avgörande effekt på ekonomin under de aktuella åren. Kristdemokratiska riksdagsgruppen anser det vara viktigt att ekonomin öppnas systematiskt och att vi ser till att viruset inte sprids på nytt. Det behövs tydliga åtgärder, anvisningar och rekommendationer. Utöver testning, spårning och isolering behövs det en stark rekommendation att använda ansiktsskydd på offentliga platser. Allmänhetens förtroende återvänder först när coronaviruset har utrotats helt och hållet.

De strukturella problem som försämrar de offentliga finanserna, framför allt en åldrande befolkning och reducerad arbetskraft, har inte försvunnit någonstans i och med coronakrisen. Det går inte att sopa problemen med regeringens ekonomiska politik under mattan. I redogörelsen konstateras det att de offentliga finanserna måste ”anpassas på ett bestående sätt, inkomstbasen för de offentliga finanserna stärkas ... och framtida utgiftstryck dämpas genom strukturella reformer”. Men inga sådana åtgärder presenteras i redogörelsen. Regeringen har hela tiden gjort tvärtom och nu vill man öka de offentliga utgifterna med hjälp av skuldsättning. Utöver nödvändiga stöd- och stimulansåtgärder vill regeringen öka de permanenta utgifterna.

Kristdemokratiska riksdagsgruppen anser det vara viktigt att vi trots krisen håller fast vid åtgärderna för att höja nivån på äldreomsorgen. Men kostnaderna får inte vältras över på kommunerna. Enligt planen för de offentliga finanserna ska en förbättring finansieras med nedskärningar i läkemedelsersättningarna, digitalisering och effektivare upphandling. På så sätt vill regeringen generera årliga besparingar på 100 miljoner euro. Det låter mest som önsketänkande. Kommunerna måste få ersättning fullt ut för de merkostnader som lagändringen medför.

Alla projekt som ökar kostnaderna inom offentlig förvaltning och för företagen måste stoppas, bland annat projektet för en könsneutral personbeteckning som ger företagen och den offentliga ekonomin stora merkostnader. Däremot måste vi satsa på att förbättra försörjningsberedskapen. Vidare är det viktigt att ta tag i arbetskraftsproblemet och lönsamhetsproblemen inom jordbruket. Finländsk tillverkning av kritiska produkter måste säkerställas i framtiden.

Extra viktigt är det nu att satsa på familjernas och barnens välfärd, eftersom åldersklasserna minskar och samhället då inte kan klarar av någon omfattande utslagning av barn. Det är barnen som i sinom tid ska betala coronaskulden utöver de utgifter vi kommer att ha för en åldrande befolk-

Betänkande FiUB 7/2020 rd **Reservation 3 /kd**

ning. Vi behöver större satsningar på barns och ungas välfärd. Det behövs ytterligare satsningar på familjeservice och utbildning, men de måste riktas så att nyttan blir så stor som möjligt. I planen för de offentliga finanserna har det avsatts medel bland annat för förlängd läroplikt. Anslagsnivån är dock så låg att största delen av kostnaderna måste betalas av kommunerna. Det är inte hållbart och den här typen av reformer måste nu frysas.

I betänkandet säger utskottet att vi behöver strukturella reformer som kan minska behovet av att anpassa de offentliga finanserna. Bland de stora reformerna märks vårdreformen och en social trygghetsreform. Regeringens planerade modell för vårdreformen ger emellertid inga besparingar. Senast nu måste vi frågå de partipolitiska målen och parlamentariskt bygga upp en hållbar modell för social- och hälsovården samtidigt som vi lyssnar på experter.

Regeringen har uppgett sig ha många ambitiösa mål. Det skulle dock behövas större ambitioner och tydliga mål för att ro en reform av den sociala tryggheten i land. En social trygghetsreform måste backas upp med en gång och principen måste vara att den i alla lägen ska motivera människor att arbeta. Kristdemokraterna erbjuder en egen motiverande modell för grundtrygghet.

För närvarande tar regeringen upp betydande belopp i ny skuld. Bara i år tar staten nya lån på 18,8 miljarder euro. Även om man i dag får lån till låg ränta är det ytterst viktigt att hålla skuldsättningen under kontroll. Som utskottet säger minskar den höga skuldkvoten dock det finanspolitiska handlingsutrymmet i samband med framtida recessioner. Vi kan inte låta arbetsmarknaden stagnera. Därför måste skuldsättningen börja peka nedåt senast vid ungefär 80 procent av bruttonationalprodukten, gärna redan tidigare.

Sysselsättningen spelar en framträdande roll för en hållbar ekonomi. Vi kan inte överlåta på framtida regeringar att höja sysselsättningen, utan sysselsättningen måste höjas redan den här valperioden. Efter coronakrisen måste sysselsättningen höjas med ett par procentenheter redan den här valperioden och åtgärder vidtas för att höja den till 80 procent mot slutet av decenniet. Det räcker inte enbart med offentliga investeringar eller större lönesubventionen för att förbättra sysselsättningen. Det behövs också åtgärder som gör det möjligt att skapa nya arbetstillfällen inom den privata sektorn. Extra viktigt är det att förbättra konkurrenskraften inom exportindustrin.

Det måste till flera olika åtgärder för att öka sysselsättningen. I det rådande läget får beskattningen av arbete och företagande inte skärpas. Dessutom måste man se till att människor har kvar sin köpkraft. För att förbättra produktiviteten och skapa nya företagsmöjligheter behövs mer forskning, utveckling och innovation. Utöver de offentliga FoUI-satsningarna behöver vi incitament för den privata sektorn. Vidare behövs det offentliga investeringar bland annat i infrastruktur och de måste kanaliseras så att de är till nytta för ekonomin. När det gäller att förbättra sysselsättningen spelar emellertid strukturella reformer på arbetsmarknaden en framträdande roll. Det behövs större flexibilitet på arbetsmarknaden och lokala avtal måste främjas skyndsamt.

I betänkandet lyfter utskottet fram att Finland beviljar allt fler statsborgen och statsgarantier. Borgensförbindelserna inom Finlands offentliga finanser och statsfinansiering var de högsta i förhållande till totalproduktionen bland EU-länderna 2018. I detta sammanhang beaktas dock inte de ökande EU-åtagandena. Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken har i sin rapport lyft fram den dolda risken för statsfinanserna i en stor borgensstock. Avsaknaden av en helhetsbe-

Betänkande FiUB 7/2020 rd
Reservation 3 /kd

dömning av det växande ekonomiska ansvaret — både nationellt och på EU-nivå — inverkar på om åtgärderna inom ramen för coronakrisen ens kan anses vara förenliga med grundlagen utan att äventyra statens ekonomi. Grundlagsutskottet har också påpekat att statsborgen för att genomföra en EU-förordning inte är något som det kan föreskrivas juridiskt bindande om i unionsrätten.

Förslag

Jag föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen skyndsamt utarbetar en plan för hur den avser att nå sitt mål att balansera de offentliga finanserna och förbättra sysselsättningen.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen så snabbt som möjligt bereder och lägger fram trovärdiga och fungerande metoder för att skapa nya arbetstillfällen och höja sysselsättningen.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att öka flexibiliteten på arbetsmarknaden och främja lokala avtal.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen inte höjer skatten på arbete och företagande utan i stället arbetar för att öka incitamenten för arbete och företagande.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen i förhandlingarna om EU:s budget håller fast vid den nuvarande nivån för stöden till det finländska jordbruket och vidtar åtgärder för att trygga verksamhetsförutsättningarna för lantbruksföretagarna i krissituationer.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att stärka den kommunala ekonomin och ersätter kommunerna till fullt belopp för de merkostnader som de nya skyldigheterna medför.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen skrider till omfattande åtgärder för att förbättra situationen för barnfamiljer och stötta barn och unga till följd av coronakrisen.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen bereder heltäckande och trovärdiga finansiella beräkningar och kostnadskalkyler som underlag för landskaps- och vårdreformen.*
- 9. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att skyndsamt införa en reform av den sociala tryggheten med utgångspunkt i att reformen ska öka motivationen för att arbeta.*

Betänkande FiUB 7/2020 rd
Reservation 3 /kd

10. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de projekt som kräver bestående utgiftsökningar och ser över regeringsprogrammet så att det vilar på en ekonomiskt mer hållbar grund.

11. Riksdagen förutsätter att regeringen lämnar en utredning och en helhetsbedömning till riksdagen om dels de nationella, dels de EU-relaterade ekonomiska åtagandena samt om deras konsekvenser för de offentliga finansernas hållbarhet på lång sikt.

12. Riksdagen förutsätter att EU:s fleråriga budgetram och krisåtgärder skiljs åt och att solidarisk upplåning inte godkänns, utan att no-bail-out-regeln i EU:s grundfördrag iakttas.

Helsingfors 5.6.2020

Sari Essayah kd